

Не померкнути славі пар

Сім десятиків літ уже пройшло, як розпочалася Велика Вітчизняна війна, стільки ж – із початку партизанського руху на Сумщині і в Україні.

Петро НЕСТЕРЕНКО,
член Національної спілки
письменників України

Збройну боротьбу з окупантами на території нашої держави вели 46 партизанських з'єднань, майже дві тисячі розвідувально-диверсійних груп, чотири тисячі підпільних комітетів, організацій і угруповань. З-понад 500 тисяч народних месників 100 тисяч загинуло, зі 103 тисяч підпільників майже 80 тисяч не повернулося до рідних домівок. Справжньою коліскою партизанського руху стала Сумщина. Адже лише на території нашої області було створено шість партизанських з'єднань під командуванням С. А. Ковпака та С. В. Руднева, О. М. Сабурова, М. І. Наумова, Я. І. Мельника, Л. Я. Іванова, М. В. Таратути. Про мужність, героїзм народних месників, увічнення їх пам'яті й розповідає книга «Партизани – наша слава, наша гордість...», що побачила недавно світ в одному зі столичних видавництв. Упорядник і редактор цього безцінного видання – сумський журналіст-дослідник Олег Гончаров.

У книзі зібрані спогади, нариси, статті, унікальні документи.

Серед авторів – самі ж партизани, вчені, історики, письменники, журналісти. Як зазначає у статті «За покликом серця» кандидат історичних наук Валентин Фірстенко, «проявом патріотизму населення області стало створення і діяльність підпільних організацій і груп, формування партизанських загонів. Боротьба сумчан з окупантами на тимчасово окупованій території області розгорнулася у вересні 1941 року і продовжувалася до повного її визволення доблесними військами Червоної Армії».

Саме про дії народних месників на території Сумщини і йдеться у публікаціях таких авторитетних звитяжців, як С. А. Ковпак, О. М. Сабуров, П. С. П'ятишкін, С. П. Тутученко, П. П. Вершигора, Г. В. Манжос, В. О. Войцехович, М. Т. Лукашов, Ю. О. Збанацький, М. І. Наумов, Я. І. Мельник, І. А. Вишневецький, Л. С. Кизя та інші.

Доктор історичних наук В. М. Немятий у своїх статтях розповідає про одного з організаторів і керівників партизанського руху в Україні Т. А. Строкача та про діяльність нелегального ЦК КП(б)У із жовтня 1942 року по липень 1943 року. Великий інтерес у читачів, на думку автора цих рядків, викликає нарис Тетяни Каушан «Народ-

ний полководець» - про командира Сумського партизанського з'єднання, двічі Героя Радянського Союзу Сидора Артемовича Ковпака. На яскравих прикладах авторка доводить, що Сидір Артемович був не лише мужнім і мудрим, а й вельми достойним представником нашого народу. Хтось інший не зміг би з такою безпосередністю звершувати великі вчинки. А він міг. У цьому, підкреслює Т. Каушан, наш український характер, особливість у поведінці і готовність до здійснення подвигу.

А про легендарного комісара Сумського партизанського з'єднання, генерал-майора Семена Васильовича Руднева читаємо в нарисі історика-краєзнавця Олександра Рубанова «Життя, як факел». «На жаль, зазначає автор, останнім часом знижується увага до використання історії періоду Великої Вітчизняної війни в патріотичному вихованні молоді. Все рідше організуються походи партизанськими стежками, експонується технічний стан пам'ятників. Боротьба за власне виживання музеї. Створений у 1967 році музей партизанської слави в Яремчі реорганізований у 1994 році в «Карпатський крайовий музей визвольних змагань». Зійшов зі сцени республіканський музично-пісенний фестиваль «Партизанські зірничі».

тизанській

Звичайно, це тривожний симптом. Та не варто опускати руки. Як би там не було, а жива пам'ять про народних месників завжди була і буде. Про це ще раз засвідчують торжества, що відбулися на Сумщині і зокрема на Путивльщині, у Спадщанському лісі, з нагоди 70-річчя партизанського руху в Україні.

Відрадно, що упорядник залучив до книги багатьох справжніх майстрів пера – письменників та журналістів. З-поміж інших я хотів би виділити нарис Олександра Вертіля «Тримала зв'язок із Москвою» - про партизанську радістку Катерину Марківну Коноваленко, яка нині мешкає в обласному центрі. А путивльський поет Анатолій Луговський у вірші «Від Путивля до Карпат» майстерно описує сивий Спадщанський ліс, образ С. А. Ковпака. Не можна без хвилювання читати нарис письменника з Конотопа Івана Корнющенка під назвою «Джерело поета». Це хвилююча розповідь про поета-партизана Пилипа Рудя, який у нерівному бою смертю хоробрих загинув біля села Лукашенківське Середино-Будського району.

Цікаво написаний публіцистичний спогад журналістки, ветерана 200-ої стрілецької дивізії першого формування Ніни Насальської, яка недавно відзначила своє 90-річчя. Такими ж змістовними є публікації й інших журналістів, зо-

крема Олега Гончарова, Володимира Дудченка, Віктора Савченка, Віктора Корощенка, Галини Семенової, Валентини Василець та інших.

В одній статті, звичайно, важко детально проаналізувати такий вагомий (і потрібний!) творчий доробок. Все ж не можу не згадати прекрасні поетичні рядки нашого незабутнього земляка, до речі, теж партизана, Платона Вороника:

*Він тут стояв, стрункий,
плечистий,
Мов з бронзи литий на віки.
Із гір по стежці кам'янистій
Неслась вода на лотоки.
Він це пахив завзяттям бою,
Та в цю хвилину на горі,
Стояв і бачив під собою
Віки у участі та добрі.
І бачив мир такий – як тиша
Після грозової пори...*

Це – про улюбленого тисячами людей партизанського комісара Семена Васильовича Руднева. До речі, саме з ініціативи комісара було віддано наказ № 200 21 травня 1942 року, де є такі рядки: «Партизанський рух є народним рухом. Партизани – це сини свого народу... Населення нас одягає, годує, до нього йдуть від партизанів кращі сини й дочки. Наші успіхи у боротьбі проти ворога залежатимуть від того, як ми будемо ставитися до місцевого населення і як воно підтримуватиме нас...»

І народні месники прагнули завжди дотримуватися цього принципу. Зберігаючи людську гідність, вони мужньо громили ненависного ворога, виборювали все нові й нові перемоги. Хоча, як ми знаємо, ця перемога далася нашому народові нелегко, великою кров'ю. І роль народних месників – наша слава, наша гордість... І за це йому велика вдячність від читачів і численних шанувальників історії рідного краю.

І все це добре. Та є деякі й побажання. Зібравши величезний і цікавий матеріал, на наш погляд, його варто було б ретельно систематизувати, можливо, розбити по розділах чи главах. Не все гарзд і з підписами авторів текстів. В одному випадку пишуться лише ініціали, в другому – повністю, в третьому – лише один ініціал... Тут теж варто було б звести все до одного знаменника. Не всі й фотознімки відповідають формату, якості такої солідної книжки.

Але ці незначні недоробки аж ніяк не применшують ваги та значення такого солідного і вкрай необхідного, особливо для молоді, доробку. І немає сумніву, що видання слугуватиме важливою справою – вихованню підрастаючого покоління на бойових традиціях нашого народу.